

Windows Downloads chce sériová čísla. Máte je?

Vojtěch Bednář

Ve druhé polovině září tohoto roku si někteří uživatelé, kteří stahovali aplikace nebo záplaty ze služby Windows Downloads, všimli, že po nich tato služba začala chtít sériová čísla jejich operačního systému. Microsoft totiž začal testovat novou metodu přístupu k zákazníkům. Některé uživatele to dost vyděsilo.

Služba Windows Downloads je součástí webového serveru společnosti Microsoft, která slouží ke stahování volně dostupných aktualizací a komponent zákazníkům. Denně ji využívá mnoho uživatelů. Mimo jiné se jedná i o ty, kteří z nějaké příčiny nemohou standardní cestou přistupovat ke službě Windows Update, zajišťující udržování aktuálních verzí operačního systému Windows a jeho komponent. Z Windows Downloads totiž lze všechny aktualizace stahovat ve formě instalačních balíčků, které jsou pak použitelné univerzálně. Ačkoliv našince napadne jako první možnost, že Windows Downloads, především tedy stahování aktualizací, budou používat především ti, jejichž Windows nejsou úplně legální (a nemohou tedy použít Windows Update), pravda je ve skutečnosti trochu jinde. Tato služba je totiž často využívána k aktualizaci jednak počítačů se slabým připojením do sítě či k internetu, eventuálně zcela bez něj, které by bylo jinak velmi obtížné doplňovat o nové záplaty a funkce.

Druhým častým použitím pak je také centrální stahování aktualizací z Windows Downloads a jejich distribuce do menších sítí. Přestože tato cesta může připadat někomu poněkud lopotná a neohrabaná, u malých sítí s pomalou vnější linkou se jedná o efektivnější řešení, než kdyby se každý počítač samostatně připojoval k Windows Update. I když Microsoft nabízí pro podobné případy i alternativní způsoby jak aktualizace získat, ty se vyplácejí spíše u velkých společnostech a ne v případě malých sítí. A tak je Windows Downloads pravidelně navštěvovaným centrem pro získávání nových součástí tohoto operačního systému, které denně využije odhadem přinejmenším několik desítek tisíc uživatelů.

Nová politika?

Přibližně v polovině září 2004 si někteří uživatelé všimli, že po nich služba Windows Download požaduje zadání čísla jejich kopie Windows. Tento krok bylo možné odmítnout, aniž by se ten, kdo tak učinil, dočkal nějaké restriktce. To znamená, že i když uživatel číslo po vyzvání nezadal, mohl pokračovat ve stahování aktualizace nebo komponenty produktu, kterou požadoval. V případě, že se rozhodl číslo zadat, jej systém upozornil na skutečnost, zda

je jeho klíč vyhodnocen jako platný nebo nikoliv. Tato funkce se na webu Microsoftu nachází již poměrně dlouhou dobu, nicméně nikdy nebyla takto viditelná.

Je nasnadě, že taková změna politiky přístupu k uživatelům a především k administrátorům, kteří služby Windows Downloads využívají nejčastěji, způsobila vlnu reakcí především v online tisku. Některé z těch reakcí byly až poněkud paranoidní, nicméně pojdme se podívat na několik zajímavých souvislostí.

Microsoft uvádí nový program, který má zajistit „větší výhody“ jeho autorizovaným, tedy legálním uživatelům. Již jen samotné uvedení takového programu je jasnou a dostatečně průkaznou ukázkou skutečnosti, že jeden z největších problémů s nimiž se tato největší softwarová firma v současnosti potýká, je kromě bezpečnostních nedostatků jejich vlastních produktů také softwarové pirátství. Co má však nový program zahrnovat?

Především restriktivní opatření. Testování klíčů Windows na službě Windows Downloads, které alespoň v době vzniku tohoto článku probíhá zřejmě na náhodně vybrané skupině uživatelů, nespíše pouze ověřuje použitou technologii a klade si za cíl vzbudit trochu rozruch. Vtip je v tom, že pokud přistupujete k Windows Downloads nebo jiné službě Microsoftu pomocí Internet Exploreru a máte servery Microsoftu nastaveny ve vaší důvěryhodné zóně (což je obvyklá konfigurace), pak má správce serveru možnost vám do počítače nainstalovat ovládací prvek ActiveX, aniž by se vás na to zeptal. Tento prvek pak prověří všechny okolnosti vaší licence a výsledek sdělí Microsoftu. Pokud nevěříte, pak vězte, že i tato funkce je již na webu přítomna a stačí si ji vyzkoušet (po dokončení testu oznámí, zda se v počítači nachází platný či neplatný instalační klíč). Odkaz najdete níže.

Požadování ručního zadání klíče je tedy daleko spíše nutnou obezličkou pro uživatele nestandardních prohlížečů, které neumožňují tak jednoduché zavedení a aktivaci ovládacího prvku, potřebného pro automatický test operačního systému (nebo jakéhokoliv jiného produktu Microsoftu. Je tedy pouze optickým efektem, který Microsoft zavedl proto, aby vzbudil okolo své nové funkce a nového programu pro legální uživatele potřebný rozruch.

Co bude dál?

Program Windows Genuine Advantage je určen legálním uživatelům operačních systémů Windows. Podle Microsoftu má přinést nové produkty, nové aktualizace, nové funkce zabezpečení. Přeloženo z řeči Public Relations do řeči běžného uživatele to znamená

odstřížení ilegálních kopií Windows od všech forem technické podpory. Otázka zní: skutečně od všech?

Přes všechny snahy je míra ilegálních kopií jakéhokoliv softwaru na světě záležitostí, kterou je neobyčejně obtížné měřit či alespoň s jakousi přesností vyhodnocovat. Microsoft se do všech svých operačních systémů od časů Windows 95 pokoušel zavést prostředky a nástroje, které by tyto systémy alespoň částečně ochránily před nelegálním kopírováním. Nedařilo se mu to ani ve vyspělých „západních“ zemích, natož pak ve státech bývalého východního bloku. Rusko, Čína a další země Dálného východu jsou pak samostatnou kapitolou, o které nemá smysl se v rámci tohoto článku vůbec zmiňovat. U operačních systémů existoval (a existuje) velmi hrubý poměr, který má určovat, kolik ilegálních kopií připadá na jednu legální. Rekordmanem v tomto případě byly pravděpodobně Windows 98, kde tento poměr měl být údajně až milion černých kopií vůči jedné zakoupené.

Metody obrany

Všechny zatím nasazené prostředky proti pirátům se ukázaly být prakticky bezzubé. Sériová čísla, později nahrazená aktivačními klíči (současné „sériové číslo“ je technicky vzato malý digitální certifikát, který odemyká patřičný produkt a i po jeho nainstalování jej spolehlivě identifikuje) se stala nejen předmětem čilé výměny mezi jednotlivými uživateli, ale také středobodem zájmu crackerů, kteří se pokoušeli – velmi často úspěšně – vytvářet jejich generátory. V případě jakéhokoliv produktu nevadila existence takového generátoru kódů jako u Windows a Office z generace XP. Nicméně i pro tyto produkty se jej podařilo vytvořit a vnést tak poněkud chaos do dalšího obranného prostředku.

Tím nejs sofistikovanejším, co zatím Microsoft vytvořil, je bezesporu elektronická/telefonická aktivace jeho produktů. Každý instalovaný produkt určený pro domácího uživatele nebo kohokoliv, kdo nemá licenci na skutečně masový počet kopií, vytváří po svém nainstalování speciální kód a vyžaduje aktivaci. Aktivace není ničím jiným než tím, že se instalační kód zpracuje algoritmem, který na něj vytvoří unikátní odpověď a uloží ji v počítači stejně, jako na serveru výrobce softwaru. Aby software po několika dnech nepřestal fungovat, musí být aktivován. Aktivační kód je kombinací sériového (uživatelského) kódu a digitálního označení daného počítače. Pokud byste nainstalovali více kopií stejného softwaru se stejným sériovým číslem na více počítačů a pokusili se tento software aktivovat, bude vám tato služba odepřena s tím, že instalační číslo je již použité. Aktivaci lze v současnosti provádět buď on-line, nebo pomocí telefonu.

Přestože měla aktivace softwaru znamenat svého druhu průlom, příliš dlouho nevydržela. Překonal ji cracky, které byly schopny bezpečnostní funkce ze systémů i z aplikací odbourat, dále pak šíření ilegálních verzí Windows původně určených pro korporátní účely a podobných prostředků. Jednou z příčin šíření pirátských (tedy cracknutých) verzí pak byla nepochybně i skutečnost, že aktivace samotná je rychlou a poměrně pohodlnou záležitostí, pokud se provádí prostřednictvím internetu, ale rozhodně ne telefonicky. V tom případě je totiž nutné diktovat operátorovi poměrně dlouhý kód a pak si od něj vyslechnout a ručně do patřičného průvodce zadat další poměrně dlouhý kód, který operační systém definitivně odemkne. To není nic pohodlného. Druhým elementem je také fakt, že samotný proces aktivace má dnes již poměrně známé nedostatky. Protože je svázán s hardwarovou podobou počítače, je náchylný k nutnosti provádět aktivaci znovu pokaždé, když dojde k podstatné změně konfigurace daného stroje. I když ještě před uvedením Windows XP Microsoft sliboval, že se to bude týkat pouze výrazných změn hardwaru, skutečnost byla bohužel odlišná. Zejména v prvních verzích a u notebooků byla aktivace často vyžadována po vyndání přístroje z dokovací stanice, po přidání nové PCMCIA karty nebo po aktivaci/deaktivaci některých funkcí, které jsou u notebooků řízeny softwarem, zatímco u klasického PC se jedná o typické hardwarové komponenty.

Po aktivaci přišel Microsoft ve svém boji s počítačovými piráty (respektive s ilegálními uživateli) s další novinkou. Byl jí první servicepack, tedy SP1 pro Windows XP. Tento balíček obsahoval oficiální upozornění, že jej nelze na neoriginální operační systémy instalovat. Některé předchozí opravné balíky, například pro kancelářskou sadu Office 2000, fungovaly tak, že pokud byly instalovány na kopii s vadným licenčním klíčem (tedy takovým, o němž Microsoft věděl, že je využíván ne pro jednu kopii, ale masově) tuto sadu Office zablokovaly tak, že ji dále nebylo možné používat a musela být poměrně pracně reinstalována. SP1 pro Windows XP naproti tomu obsahuje několik zablokovaných, tedy „nejprofláknutějších“ licenčních čísel, na něž jej není možné nainstalovat. Skutečný počet těchto kódů je neznámý, Microsoft uváděl dva, ale odhadovalo se, že jich bude mnohem více. Protože SP1 Windows XP nezablokoval, ale pouze nechal bez aktualizací, představoval poněkud humánnější opatření proti pirátům, než tolik kritizovaná oprava Office 2000. Nicméně i jeho ochrana byla prolomena, když se objevil návod, jak za chodu změnit licenční klíč instalované kopie Windows XP, a dokonce se objevilo několik nástrojů, které to umožňovaly. Korunu všemu ale nasadil sám Microsoft poté, kdy na svých stránkách zveřejnil podrobný popis, jak změnu provést a dokonce nabídli nutné podpůrné nástroje.

Bylo to nevyhnutelné. Ukázalo se totiž, že SP1 blokoval instalaci i u legálních velkých uživatelů a udržení jeho „sladkého tajemství“ bylo prakticky nemožné.

Dalším krokem měl být logicky druhý servisní balíček pro Windows XP, letos v létě vydaný SP2. Ten obsahuje podobnou ochranu jako SP1, jen oněch čísel je v něm více. V případě SP2 se dlouho diskutovalo, zda se jej Microsoft pokusí chránit nebo ne. Panovaly totiž obavy, že pokud nelegální instalace Windows XP zůstanou zcela nezáplatované, začnou díky připojení k internetu představovat vážné riziko i pro ty legální, stanou se tedy v počítačovém významu toho slova „přenašeči chorob“. Nakonec se však k ochraně přikročilo, i když zřejmě není tak důsledná, jak by si Microsoft (a kterákoliv jiná softwarová firma na jeho místě) přál.

Výhoda pro registrované

Nový program pro legální uživatele má zahrnovat přednostní přístup k technické podpoře, maximální aktualizace a – jak tvrdí Microsoft – „celkově silnější zážitky“. Požadování instalačních klíčů ve službě Windows Downloads, které tak rozčeřilo hladinu nálad v odborné veřejnosti (ať už ta či ona část křičela pro nebo proti), bylo zřejmě pouze prvním krokem. Jinak bude totiž stačit, aby měl uživatel aktivovaná Windows a provedl registraci do programu. Prakticky to ale neznamená nic jiného, než že uživatelé s instalačním klíčem svých Windows XP, který bude vyhodnocen jako neplatný, přijdou o část výhod, které jim prozatím upírány nebyly. Především zřejmě půjde o přístup k nekritickým aktualizacím. Dále pak k aktualizacím, které by měly zajistit systému a jeho komponentám nové funkce. A takové aktualizace jsou, přestože jich není mnoho, skutečně hodnotné. Je krajně nepravděpodobné, že by Microsoft ostatní uživatele od technické podpory zcela odřízнул. Riskoval by tím totiž, že nezáplatované bezpečnostní mezery v jejich systémech by díky internetu a vzájemnému propojení všech počítačů na něm (respektive jejich vzájemné závislosti) ohrozily i ty, kteří jsou jeho poctivými zákazníky. Nicméně se dá čekat, že dopad na piráty, a to i ty nevědomé bude během krátké doby poměrně značný, zatímco legální uživatelé toho i přes pozitivně laděnou kampaň tolik nového nezískají.

Týká se to vás?

Používáte Windows XP? A používáte je legálně? Možná vám připadá nekorektní najít takovou otázku na stránkách počítačového časopisu, ale věřte, že úplně nekorektní není. Pokud jste svá Windows dostali s novým hotovým počítačem, což je u nás nejběžnější cesta, jak k nim přijít, máte certifikát autenticity a operační systém je uvedený na vaší faktuře, pak si můžete

gratulovat. Pokud vám je instaloval kamarád do PC, které předtím pro vás složil, pak vězte, že legální určitě nejsou a restriktivní kroky Microsoftu vás mohou postihnout. A co hůře, i přes existující kontrolu a ověřování obchodů má stále mnoho zejména malých firmiček stavících PC tendenci šetřit tím, že svým zákazníkům instaluje nelegální kopie operačního systému. Totéž platí v případě, že jste nedávno inovovali počítač, který byl dříve vybaven například Windows 2000 z obchodu a v rámci výměny například procesoru na něj instalovali Windows XP. Umožňovala vaše licence takovou aktualizaci? Je vysoce pravděpodobné, že nikoliv. Jak jsme již uvedli, spočítat legální kopie jakéhokoliv široce rozšířeného operačního systému je nesmírně obtížné, ale není to nic proti snahám spočítat ty ilegální. Je plně legitimní, že Microsoft jako softwarový vydavatel proti ilegálním uživatelům bojuje. I když v centru pozornosti jsou vždy „piráti paliči“, zákony a autorské úmluvy porušují i běžní uživatelé. Skutečnost, že vydavatelem softwaru je největší firma svého druhu na světě, vůči níž má mnoho z nich osobní antipatie, není absolutně žádným argumentem, proč by se její programy a systémy měly krást.

*****vl. článek*****

Zajímavé odkazy na internetu:

www.microsoft.com/windowsxp/downloads/default.mspx –Windows Downloads

www.microsoft.com/genuine/downloads/WhyValidate.aspx – Pro originální zákazníky

www.microsoft.com/resources/howtotell/ww/windows/default.mspx – Kontrola legality

*****vl. článek*****

Jak si otestovat svá Windows

Otevřete Microsoft Internet Explorer.

Podívejte se na stránku www.microsoft.com/resources/howtotell/ww/windows/default.mspx.

Stiskněte tlačítko *Validate Now* a několik sekund počkejte. Délka ověření je závislá mimo jiné na rychlosti vašeho internetového připojení. Po několika okamžicích vám bude oznámeno, zda je váš instalační klíč platný nebo nikoliv. Pokud systém zjistí, že je váš klíč neplatný, nic vám neudělá, ale měli byste se začít podrobně zabývat tím, kde jste svůj operační systém vzali a zda k němu máte potřebné doklady.

*****vl. článek*****

Slovníček

Sériové číslo – jednoznačný identifikátor kopie softwaru, dnes zastaralé.

Aktivační klíč – certifikát nebo heslo v textové podobě, funguje podobně jako sériové číslo.

Aktivace softwaru – vlastně ověření pravosti aktivačního klíče a také toho, kolikrát již byl použit.

Windows Download – služba stahování aktualizací a doplňků systému Windows.

Windows Update – automatická služba aktualizací Windows.

cin.tif: Na stránkách Microsoftu si můžete ověřit pravost svého operačního systému.

ori1.tif: Program Windows Genuine Advantage je určen legálním uživatelům OS Windows.

ori2.tif: Windows Genuine Advantage má přinést nové produkty, aktualizace a funkce zabezpečení.

wd.tif: Windows Downloads slouží ke stahování volně dostupných aktualizací a komponent.